

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

South-Eastern Finland
University of Applied Sciences

**PLEASE NOTE! THIS IS A PARALLEL PUBLISHED VERSION /
SELF-ARCHIVED VERSION OF THE ORIGINAL ARTICLE**

This is an electronic reprint of the original article.

This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Author(s): Lehtinen, Laura

Title: Menneisyyden merkitykset maisemissa – muutos ja muistaminen

Version: Publisher's PDF

Please cite the original version:

Lehtinen, L. (2020). Menneisyyden merkitykset maisemissa – muutos ja muistaminen.

Xamk Next 16.12.2020, online publication.

[URL](#)

HUOM! TÄMÄ ON RINNAKKAISTALLENNE

Rinnakkaistallennettu versio voi erota alkuperäisestä julkaistusta sivunumeroiltaan ja ilmeeltään.

Tekijä(t): Lehtinen, Laura

Otsikko: Menneisyyden merkitykset maisemissa – muutos ja muistaminen

Versio: Publisher's PDF

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Lehtinen, L. (2020). Menneisyyden merkitykset maisemissa – muutos ja muistaminen.

Xamk Next 16.12.2020, verkkojulkaisu.

[URL](#)

NÄKÖKULMA 16.12.2020

MENNEISYYDEN MERKITYKSET MAISEMISSA – MUUTOS JA MUISTAMINEN

Mitä menneisyydestä näkyy tai saa näkyä? Halutaanko häivyttää rumat rakennukset tai mustat muistot? Historia näkyy kaikkialla ympärillämme, jos kohdistaa katseensa. Muuttuneet tarpeet ja arvot ohjaavat sitä, mitä säilytetään tai nostetaan esille arvokkaana vaalittavaksi, mistä taas voidaan tai halutaan luopua.

Nyt purkuvimma kohdistuu moniin 1960-70 -lukujen rakennuksiin, jotka eivät täytä muuttuneita tilallis-toiminnallisia tarpeita

tai esteettisiä kriteereitä. Korjaus koetaan hankalaksi ja kalliiksi, vaikka usein korjausrakentaminen on taloudellisesti ja ympäristöllisesti kannattavaa koko rakennuksen elinkaarta ajatellen (Ensimmäisiä peruskoulurakennuksia puretaan surutta – kokonaisen aikakauden katoaminen huolestuttaa 2020.)

Rakennemuutoksen takia moni ennen välttämätön rakennus jää tyhjiin toiminnan päättyessä ja se on ymmärrettävää. Tärkeää olisi kuitenkin löytää kouluille, kunnantaloille ja kirkkoille jotain uutta käyttöä. Kulttuurihistoriallisten rakennusten kohdalla on erityisesti huomioitava käytön hallittu muutos sisältäen sekä mahdolliset korjaus- ja muutostyöt että arvokkaiden osien suojelun.

Alvar Aallon (1898-1976) suunnittelema Tehtaanmäen koulu (1939-40) Kouvolan Inkeröissä etsitään aktiivisesti uutta käyttöä koulukäytön lähivuosina päättyessä. Kouvolan kaupunki edistää soveltuvan uskäytön löytymistä yhdessä [Xamkin Luovien alojen tutkimusyksikön](#) asiantuntijoiden ja hankkeiden sekä muiden sidosryhmien kanssa. Tehtaanmäen koulu voisi tulevaisuudessa olla esimerkiksi arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatuksen keskus tai monialainen tieteen- ja taiteentekijöiden työskentelypaikka.

Kolme vuotta Tehtaanmäen koulua vanhempi Tainionkosken koulu Imatralla on jo muuntumassa kulttuurikäyttöön. Tiloja ovat varanneet taiteilijat ja yhdistykset ([Taiteiden ja taitojen talo täyttyy kovaa vauhtia Tainionkoskella 2020](#)).

Peruskouluna toiminut Tainionkosken koulu valmistui 1936, suunnittelijana arkkitehti **Jalmari Lankinen** (1894–1970). Aallon aikainen Lankinen on suurelle yleisölle tuntematon arkkitehti, mutta hän ehti jättää jäljen Viipurin kaupunkikuvaan. Lisäksi hän suunnitteli lukuisia rakennuksia nykyisen Suomen alueilla, esim. maaseutujen sairaala- ja koulurakennuksia. (Ahlfors & Heikkilä 2016, 9-10.)

Rakennuksen ei välttämättä tarvitse olla tunnetun arkkitehdin suunnittelema ollakseen säilyttämisen tai uskäytön arvoinen. Uudet käyttäjät ovat esimerkiksi toivoneet erityisesti hiljaisia työtiloja ([Taiteiden ja taitojen talo täyttyy kovaa vauhtia Tainionkoskella 2020](#)).

Entä muuttuneet käsitykset ja kollektiiviset arvot?

Moniin patsaiksi ikuistettuihin suurhenkilöihin kohdistuu nykyään kriittinen katse, heidän edustamiensa kyseenalaisten arvojen tai pöyristyttävien tekojen takia.

Tehtaanmäen koulu. Kuva: Laura Lehtinen

Arvot ja moraalikäsitteet muuttuvat, mutta voiko niiden perusteella vaientaa historiaa? Entä leimaavatko nyt hyväksyntää vaille jäävät toimet koko ihmisen ja vievät arvon mahdollisilta muilta saavutuksilta? Ovatko löytöretkeilijät pelkästään hyviä tai pahoja ja kenen kannalta?

Entä surullisen historian herättämät negatiiviset tunteet, kuka sellaisia haluaisi muistella? Esimerkiksi sisällissodan taisteluista muistuttavat kohteet, olisiko tarpeen tai toivottavaa pystyttää pellon laidan kyltti, joka kertoo väkivaltaisuuksista? Entä sellainen, joka kunnioittaa taisteluiden uhreja?

- Menneisyyden ei pitäisi olla pelkästään väline mielihyvän tuottamiseen, todellisuuspakoon tai kulttuurituotteiden sisällöntuotantoon.

Historia ja kulttuuriperintö kertoo menneiden todellisuuksien ja todellisuuskäsitysten lisäksi nykypäivästä, antaa ajattelun aihetta, on peili arvoille, merkityksenannoille, ihmis- ja yhteiskuntakäsityksillemme, ja auttaa suuntatuumaan tulevaan. Jos ei ymmärretä, mistä ollaan tultu, voi olla vaikea hahmottaa, mihin halutaan olla menossa, sanoisi **Janne Vilkuna** (Vilkuna 2007, 17-18).

Kävin pari vuotta sitten Dachau keskitysleirillä ja osallistuin opastettuun kierrokseen. Ryhmässä oli matkailijoita eri maista. Tunnelma oli jännittynyt ja kunnioittava, kiinnostunut ja odottava.

Dachau keskitysleiriltä. Kuva: Laura Lehtinen

Opas kierrätti ryhmää autenttisilla tapahtumapaikoilla, läpi suuren hiekkakentän, parakkien, työhuoneiden, tuhoamisrakennuksen ja kappelin. Hän kertoi koko ajan asiallisesti leirillä tapahtuneista kauheuksista, arjesta joka oli kaukana tavallisesta, vartijoiden toimista ja uhrien kohtelusta.

Jossain vaiheessa eräs amerikkalainen matkailija kysyi uhrien määrästä. Opas vastasi, ettei hän aio tai halua kertoa tarkkoja lukuja. Totta kai kaikki uhrin ovat kunnioituksen arvoisia, mutta muisto- ja historiakohteessa tarkkoja uhrilukuja merkittävämpää on kokonaisuus ja konteksti, se mitä täällä tapahtui ja miksi tämä kaikki pääsi tapahtumaan – että ihmisiä ylipäänsä

kohdeltiin näin.

Paikat konkretisoivat ajan kulua ja tuovat menneet tapahtumat ja kadonneet asiat edes jollain tasolla kokemuksellisesti koettaviksi. Se, että tietää ajatusten ja tiedon tasolla asioista, on eri asia kuin vaikkapa nähdä ja haistaa jostain kertova fyysinen esine ja museoiden ulkopuolella koskettaa sitä, tai kokea tapahtumapaikka.

Toki myös kuvat, videot, auditiivinen materiaali ja kertomukset, sekä toivottavasti pian tavallistuvat immerssiiviset VR-kokemukset varmasti välittävät tietoa ja auttavat mielikuvittelussa ja ymmärryksen muodostumisessa. Ja totta kai menneisyyttä on, huolimatta kokemusten määrästä, mahdoton kokea samanlaisena uudelleen tai tietää tarkalleen, mitä tapahtui, miltä ihmisistä on tuntunut, mitä he ovat aistineet.

Mutta on silti eri asia tietää asioista, kuten että ihmisiä kuoli sisällissodassa tai keskitysleirillä, tai että aatelisten kartanot ovat koristeellisia, tai että pahvin tekeminen on ollut melko rankkaa hommaa, kuin kävellä sorron paikoissa tai nähdä muistokivet, astua sisään kartanoon tai kulkea läpi kartonkitehtaan.

- Fyysiset aistihavainnot ja kokeminen auttavat ihmistä yhdistämään itsensä muihin ja menneisiin kohtalohin, ymmärtämään maailmaa ja sijoittamaan itsensä johonkin tässä universumissa.**

Amerikkalainen matkailija kysyi, kuinka monta täällä kuoli, tai hän saattoi kysyä, kuinka monta tapettiin. Onko sillä väliä, miten kysymyksen asettelee? Kohdistuuko huomio uhreihin vai väärintekijöihin? Sanat sekä kuvaavat maailmaa, että muokkaavat sitä. Sillä on väliä, miten puhutaan menneestä, nykyisyydestä tai tulevasta.

Puhutaan siis historiasta, sen moninaisista merkeistä ja merkityksistä eri kokijoille. Puhutaan muuttuvista arvoista, hyvistä ja pahoista tapahtumista, siitä mistä aineettomat ja aineelliset muistot oikeastaan kertovat, ja mitä sanottavaa niillä on nykyhetken ihmisille.

LÄHTEET

Ahlfors, A. & Heikkilä, T. 2016. *Kaukopään, Imatrankosken ja Tainionkosken koulurakennusten sekä Kumpypauousalton rakennushistoriallinen selvitys*. Ramboll. Imatran kaupunki.

Ensimmäisiä peruskoulurakennuksia puretaan surutta – kokonaisen aikakauden katoaminen huolestuttaa 2020. Hakkarainen, J. Uutinen 4.12.2020, Ylen verkkosivut. Uutisessa viitataan VTT:n ja Tampereen yliopiston Purkaa vai korjata -hankkeen vielä julkaisemattomiin tutkimustuloksiin. <https://yle.fi/uutiset/3-11673036>

Taiteiden ja taitojen talo täyttyy kovaa vauhtia Tainionkoskella 2020. Uutinen 8.6.2020, Imatran kaupungin verkkosivut. https://www.imatra.fi/uutinen/2020-06-08_taiteiden-ja-taitojen-talo-tyyttyy-kovaa-vauhtia-tainionkoskella

Vilkuna, J. 2007. Yhteinen kulttuuriperintömme. Teoksessa P. Kinanen (toim.), *Museologia tänään*, s. 12-41. Helsinki, Suomen museoliitto.

Laura Lehtinen

Projektipäällikkö, Elo ja iloa Kaakkois-Suomeen – kulttuurista hyvinvointia kuntalaisille -hanke

Luovien alojen tutkimusyksikkö

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

